

Kansen voor de buitenruimte

Een tuin moet leven. Niet alleen door de natuur, maar vooral door de mensen. Deze visie deelt Marleen van Tilburg van BuitenKans Participatieve Groenprojecten met Hans Pijls van Stichting de Wending. In het project Buitenruimte voor Contact geven ze samen invulling aan buitenruimten, die een meerwaarde hebben voor de gebruikers.

Foto boven: het eerste nieuwe groene schoolplein in Rotterdam. Onder: de oorspronkelijke situatie.

Op haar twaalfde droomde ze al over tuinen en tuinen tekenen. Het was dan ook niet zo vreemd, dat ze na de Rietveldacademie een tijdje als hovenier ging werken in Amsterdamse plantsoenen. 'Terwijl ik in Geuzenveld aan het schoffelen was, keken de mensen uit het raam naar de tuin, maar ze deden er niets mee. Het was alleen maar kijkgroen. Plantsoenen zijn tuinen voor mensen en die waren er niet!', vertelt Marleen. Ze wilde graag iets vóór en mét die mensen doen. Het toeval wilde, dat ze jaren later juist in Geuzenveld een kans kreeg om een plantsoen met de bewoners aan te passen aan

hun wensen. 'Dat is toch heel bijzonder.' De basis voor de aanpak van Buitenruimte voor Contact werd zeven jaar geleden gelegd, toen ze Hans Pijls leerde kennen. Er was meteen een klik. Hans ontplooit vanuit de door hem opgerichte Stichting de Wending activiteiten met een bewuste en respectvolle benadering van mens, natuur en milieu. Marleen werkte destijds vanuit haar bedrijf Rapunzel Tuinen met een soortgelijke visie. Ze besloten samen te gaan werken onder de naam BuitenKans Participatieve Groenprojecten en ontwikkelden een aanpak om bewoners met elkaar in contact te bren-

Het ontwerp van het eerste groene plein.

Na de Rietveldacademie, waar **Marleen van Tilburg** in 1990 afstudeert in tekenen en schilderen, volgt ze diverse opleidingen op het gebied van ontwerpen van tuinen. Na drie jaar bij een hoveniersbedrijf, gaat ze als zelfstandige verder onder de naam Rapunzel Tuinen. In 2005 gaat Marleen samenwerken met Hans Pijls onder de naam BuitenKans Participatieve Groenprojecten. Samen hebben ze al diverse school- en wijkprojecten gerealiseerd. De samenwerking resulteert in het project Buitenruimte voor Contact.

Meer info: www.buitenkans.eu
www.buitenkans.eu
www.buitenruimtevoorcontact.nl

gen in hun leefomgeving. Drie jaar geleden kregen ze van het toenmalige ministerie van VROM via de stimuleringsregeling Ruimte voor Contact financiële ondersteuning om hun aanpak via het project Buitenruimte voor Contact in de praktijk te brengen.

Betere leefomgeving

Het project staat voor samen met bewoners, gemeente, woningcorporaties en andere betrokkenen werken aan de aanleg van een gemeenschappelijk te gebruiken buitenruimte. Het idee is dat dit resulteert in een verbeterde leefomgeving en een betere sociale samenhang. Centraal in de aanpak staan drie pijlers: de sociale, fysieke en faciliterende pijler.

De eerste is de buitenruimte: de fysieke plek die het uitgangspunt is van elk project. Hoe beter deze aansluit bij de wensen van de bewoners, hoe sterker deze pijler is. De tweede pijler, de sociale omgeving, gaat over de mensen en hoe zij hun directe leefomgeving ervaren. De aard van de mensen en de buurt bepalen de waarden en wensen die er zijn. De mogelijkheden voor de groene buitenruimte zijn sterk afhankelijk van het beleid, de financiële ruimte en het draagvlak bij een gemeente of woningcorporatie. Dit is de derde pijler: de faciliterende omgeving. De drie pijlers zijn als het ware communicerende vaten. Als één pijler niet goed werkt, dan heeft dat effect op de andere pijlers. 'De clou is dat alle partijen gelijk op moeten

gaan in het planproces. Je moet regelmatig kijken of ze nog wel hetzelfde doel hebben', aldus Marleen. 'Want de tuin is het bindmiddel tussen mensen en niet het doel.'

Van grijs naar groene schoolpleinen

De eerste pilotprojecten, waarvoor Buitenruimte voor Contact financiële ondersteuning kreeg zijn inmiddels afgerond. Marleen vertelt over de tuinen en schoolpleinen die ze daarna oppakte. De Dienst Sport en Recreatie (S&R) in Rotterdam wil twaalf schoolpleinen omvormen naar groene pleinen. Drie daarvan mag Marleen doen. Het eerste groene schoolplein – een gezamenlijk schoolplein van de openbare basisschool De Zonnehoeck en de Islamitische basisschool De Dialoog – is in 2009 opgestart en bijna klaar. Het is de pilot op basis waarvan nu de andere groene schoolpleinen vormgegeven zullen worden.

Op het gezamenlijke binnenplein domineerde het voetbalveld en splitste een rode lijn het plein in tweeën. Het schoolplein is in dit geval de fysieke pijler; de kinderen, ouders en teamleden de sociale pijler en het schoolbestuur en de Dienst Sport en Recreatie de faciliterende pijler. De pijlers gingen aardig gelijk op, alleen de leerkrachten waren minder betrokken bleek achteraf. Ze kozen twaalf leerlingen uit de hoogste klassen om mee te denken in het ontwerpproces, maar stelden zich zelf wat terughoudend op. 'De kinderen wisten heel goed wat ze wil-

den. Die rode lijn moest in ieder geval weg, vond iedereen', vertelt Marleen. 'Ik liet de kinderen foto's zien van sferen of functies voor het plein. Daarna gingen we nadenken over een vlekkenplan: waar maken we wat? We stelden samen vast of het voetbalveld kleiner kon. Eén jongen zei over de rode lijn: "Waarom maken we niet een pad?" Dat was ook mijn idee', vertelt Marleen enthousiast. Het schoolplein is nu meer een schooltuin. Eén jongetje zei dat hij alleen maar wilde voetballen en gaf verder geen input tijdens het planproces. Maar nu het klaar is, speelt hij vooral met het water en is hij erg blij met het resultaat. Je gaat echt van die kindjes houden. Dat is zo leuk!

Fontein

Zes kinderen uit groep acht onderhouden de schooltuin, dit is een essentieel punt in de aanpak. De betrokkenheid bij de schooltuin moet blijvend zijn. Als een soort beloning mogen deze kinderen samen met Marleen en een andere kunstenaar een fontein maken van handen in brons. Marleen: 'De fontein is symbolisch: de kinderen slaan hun handen ineen en het water is de verbinding. In de onderrand komt een tekst te staan. De gipsafdrukken van de kinderhanden zijn al gemaakt. Later wordt het in was gegoten. De kinderen mogen straks ook mee naar Woudrichem, waar het brons wordt gegoten. Sommige kinderen zijn Rotterdam nooit uit geweest, dus dat is een hele belevenis voor ze.'

S&R heeft inmiddels onderzocht of en hoe een groen schoolplein leidt tot een ander speelgedrag. Marleen: 'Je ziet, dat het gedrag van kinderen positief verandert. Op een groen plein is hun spel gevarieerder. Op het grijze plein werd er alleen gevoetbald. Nu gebeurt dat ook nog, maar er wordt ook gerend, geklommen en alleen gespeeld. Ook de belevingswaarde is verbeterd. Op het grijze plein gaf 40 procent van de leerlingen aan blij te zijn met het plein, terwijl op het groene schoolplein 87 procent dat is. Dit zijn mooie resultaten, de aanpak blijkt dus succesvol.'

Kritisch

Toch is Marleen ook kritisch over dit project. Ze zou het nu anders hebben aangepakt. Ze zou de ouders, teamleden en de opdrachtgevers er veel meer bij betrekken en zo de sociale pijler steviger maken. 'In het rapport van S&R zeggen de teamleden blij te zijn met het nieuwe groene plein. Maar voor mij is het te abstract gebleven. Voor het pro-

Het schoolplein is nu meer een schooltuin.

ces, de doelstelling en de kwaliteit van de tuin is het wenselijk, zeer wenselijk zelfs, dat de teamleden nauw betrokken zijn. Ze moeten meer dan alleen consument zijn, het team moet het plan snappen. De natuur- en milieueducatieplekken bijvoorbeeld worden niet gebruikt. Daar doen de leerkrachten niets mee, dat is echt een gemiste kans, ze hebben het blijkbaar niet begrepen. Zo zie je dat als de sociale pijler niet sterk genoeg is, het gebruik van de buitenruimte in de praktijk niet optimaal is. Het team ziet de waarde van deze educatieve plekken nog niet. Ik weet dat in mijn nieuwe projecten steeds beter te vertellen, ik benadruk het gebruik. Ik sta zelf ook steviger in mijn schoenen. De directeur was vooraf sceptisch, maar achteraf is hij overtuigd. Hij ziet minder ruzie op het plein, de kinderen spelen verspreid en het plein voelt veiliger voor ze.'

Verder ontwikkelen

De aanpak ontwikkelt zich verder, het evenwicht tussen de pijlers wordt steeds beter bewaakt. Marleen en Hans zijn met veel projecten tegelijk bezig in allerlei fasen van idee tot beheer. Door ondersteuning van het Oranje Fonds kunnen ze als sociale onderneming doorgroeien.

Het tweede groene schoolpleinproject bij de Nicolaasschool is net begonnen. 'Het schoolplein grenst aan een openbaar plein, daarom hebben we de wijkbewoners ook uitgenodigd bij de informatiebijeenkomst,

de sociale pijler wordt zo vollediger. Naast 25 wijkbewoners, wat al heel bijzonder is in een gekleurde wijk, was er ook een aantal jongeren bij de presentatie aanwezig, waarvan de buurtbewoners rondom het plein veel last ondervinden. Ze waren er maar even, maar ze zijn wel in gesprek geweest. Dat is belangrijk. In mijn presentatie kwamen de ingegooide ruiten van de school voor. De jongeren zagen het en je kon aan hun gezichten zien, dat ze er meer van wisten.'

De Nicolaasschool steekt zelf heel veel energie in de sociale pijler en dat is heel belangrijk in het ontwerpproces. 'Je ziet het hier heel duidelijk: de tuin is het middel voor contact en niet het doel. En dat is toch waar het om begonnen is', besluit Marleen.

Liesbeth van Rijnsbergen en
Tamara van Tricht